

Zpráva z XVIII. konference právních romanistů České a Slovenské republiky konané ve dnech 27. a 28. května 2016 v Trnavě

Letošní již XVIII. setkání českých a slovenských právních romanistů se konalo v historickém centru města Trnavy, na půdě zdejší Právnické fakulty Trnavské univerzity. Tématem konference bylo *Historia et interpretatio Digestorum seu Pandectarum*. Středem zájmu téměř tří desítek akademiků z českých, slovenských a německých univerzit se tak stala pro romanisty stěžejní část kodifikace východořímského císaře *Justiniána I., Digesta*.

Konference byla slavnostně zahájena společnou páteční večerí účastníků v *Radničnéj reštaurácii*, která nabízelá venkovní posezení s výhledem na renesanční radnici města. Sobotní konferenci v prostorách funkcionalistické budovy Právnické fakulty zahájili organizátoři konference *Mgr. Peter Mach, PhD., Mgr. Matej Pekarik, PhD., a doc. JUDr. Vojtech Vladár, PhD.*, z katedry římského a církevního práva Právnické fakulty Trnavské univerzity. Konference byla tematicky rozdělena do dvou bloků, dále rozčleněných na sedm přednáškových částí, během kterých bylo předneseno celkem osmnáct příspěvků. Ačkoli téma konference na první pohled působí velmi úzce, jednotlivé příspěvky odkryly opravdu rozsáhlou paletu možných přístupů k tomuto tématu. Přednášející se věnovali jak dějinám, systematické a netradičním pohledům na *Digesta*, tak i konkrétním institutům v nich upraveným.

První příspěvek konference a zároveň i prvního bloku s názvem *Digesta ako objekt poznávaní* přednesl *prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc.* (PF UK, Praha). V příspěvku nesoucím název *Jak číst Digesta? Jako Ecovy romány?* se zamýšlel nad několika úhly pohledu, kterými lze ke čtení *Digest* přistupovat a které souvisí s předmětem zájmu čtenáře, neboť *Digesta* jsou cenným zdrojem informací jak pro klasického filologa, historika, tak i pro právníka. Těchto několik rovin poznání pak přirovnal k románům nedávno zesnulého italského spisovatele *Umberta Eca* († únor 2016). Zároveň ovšem zdůraznil, že *Digesta* jsou primárně odborným právním textem a především z tohoto pohledu by se k němu mělo přistupovat při jeho čtení a výkladu. Na dvou ustanoveních *Digest* (D. 1.1.1.2 a D. 50.16.199) pak demonstroval, že nepřesný výklad může vést k naprosto nesprávným závěrům o justiniánském právu. Správný výklad a význam latinských výrazů pak také vyvolal diskusi mezi účastníky.

Druhý příspěvek na téma *Dějiny Digest* přednesl *Mgr. Martin Šlosar* (PF UK, Praha), který pojal svůj příspěvek o procesu vzniku *Digest* jako pohádku dobře známou, přesto stále oblíbenou. Na vyprávění o vzniku *Digest* navázal *Mgr. Matej Mlkvý, PhD., LL.M.*, (PF UK, Bratislava) svým příspěvkem *K vybraným otázkám systematiky Digest*. Ve svém příspěvku pohlížel na systematické řazení a rozdělení *Digest* poněkud netradičně optikou pythagorejské mystiky čísel a zdůraznil význam čísla sedm v koncepci *Digest*.

Po krátké pauze přednesl svůj příspěvek *Znovuobjevení Digest ve středověku a škola glosátorů* *doc. JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., JU.D.* (FP ZČU, Plzeň). Zabýval se v něm opětovným sestavením *Digest* na přelomu 11. a 12. století, jež označil za stejnou záhadu, jakou bylo samotné rychlé zpracování *Digest* za vlády císaře *Justiniána*. V souvislosti s opětovným sestavením *Digest* hovořil především o zakladateli školy glosátorů *Irneriovi*, kterého nazval *Aristotelem práva*. V rámci svého výkladu se dotkl i vztahu *Irneria* s *Matyldou Toskánskou*, která jej při práci na znovusestavení *Justinánových* právních sbírek významně podporovala. Největší pozornost u posluchačů ovšem vyvolalo zmínění osoby právníka *Pepa*, dodnes zahaleného tajemstvím, který byl *Irneriovým* předchůdcem v Bologni. Na tento příspěvek navázal *Mgr. Matej Pekarik, PhD.*, (PF TU, Trnava) se svým tématem *Irnerius a glosátori – objevitelia Digest*. Ve své přednášce se zaměřil na hospodářské a společenské podmínky, které vyvolaly a umožnily obnovení nauky římského práva ve středověku, a tento jev po vzoru historického materialismu *Karla Marxe* přirovnal k materiální základně, která umožnila duchovní nadstavbu.

Poslední příspěvek věnující se tématu *Digest* ve středověku pak přednesli *Mgr. Adam Talanda* (PF UP, Olomouc) a *Mgr. et Mgr. Terezie Pilarová* (PF UP, Olomouc) s názvem *Rukopisy Digest v kontextu sporu o kontinuitu římského práva*. Ti se věnovali především snaze o nalezení odpovědi na otázku kontinuity římské jurisprudence na Apeninském poloostrově v období raného středověku, přičemž se zaměřili na problematiku výuky římského práva, existence rukopisů *Digest* a problematiku dochovaných citací *Digest*. Po uvedených příspěvcích následovala diskuze, která se zabírala například osudy rukopisů *Digest* po vpádu Langobardů do Itálie (568) a jejich opětovným sestavením na přelomu 11. a 12. století, s ohledem na názor, vyslovený poprvé *Theodorem Mommsenem*, o možné existenci rukopisu zvaného *Codex Secundus*, z něhož měla být sestavena *Littera Bononiensis Irneriem*.

Další příspěvek, tentokrát v německém jazyce, na téma *Zum Wert der inscriptiones für die Quellen-Interpretation und zur Beweiskraft des palingenetischen Arguments* představil *prof. Dr. Dr.h.c.mult. Andreas Wacke, LL.D.h.c. (Rechtswissenschaftliche Fakultät, Universität zu Köln)*, který se zabýval *inscriptiones*, tedy úvodními údaji o fragmentech v *Digestech*, a rozdílem mezi *palingenesí* a interpretací *Digest*. Po něm vystoupil *doc. JUDr. Petr Bělovský, Dr.*, (PF UK, Praha), který v příspěvku s názvem *O Digestech trochu jinak* zaměřil svou pozornost na *Digesta* jako na knihu. Zabýval se tedy praktickou stránkou vzniku *Digest* s důrazem na často opomíjené praktické, především časové hledisko, které hrálo významnou roli při sestavování a publikaci *Digest*. Svůj příspěvek zahájil přirovnáním *Digest* k chrámu Hagia Sofia v dnešním Istanbulu s ohledem na jejich srovnatelnou rozsáhlost, důležitost i období vzniku (6. století). Z praktických problémů při publikaci *Digest* se pak zabýval materiálem, který byl k sepsání *Digest* použit (zda papyrus nebo pergamen), a polemizoval o rozsahu hodin nutných k opsání celé sbírky, hlavně s ohledem na potřebný počet exemplářů *Digest*. *Interpolácie v Digestách*, tedy přizpůsobování textů klasických právníků kontextu doby vzniku *Digest*, představil *doc. JCDr. PaedDr. Róbert Brtko, CSc.*, (PF UK, Bratislava), který celou tuto problematiku uvedl na sporu o vhodnosti interpolační metody mezi italskými právními historiky *Emiliem Albertariem* a *Salvatorem Riccobonem*, kdy *Albertario* zastával názor, že justiniánské právo bylo díky interpolacím právem zcela novým, zatímco *Riccobono* interpolace nevnímal jako významný zásah do merita klasického práva.

Po obědě v *Radničnéj reštaurácii* následoval druhý přednáškový blok *Digesta ako prameň poznania*, který zahájil *Mgr. Jan Šejdl, Ph.D.*, (PF UK, Praha) příspěvkem *Služebnosti a jejich terminologické změny v justiniánských Digestech*, který se zabýval především žalobami ve věcech služebností. Problematiku zástavního práva a jeho terminologie v *Digestech* představil *Mgr. Peter Mach, PhD.*, (PF TU, Trnava) v příspěvku *Et pignus, et hypotheca, et cetera – terminológia justiniánských Digest*. Poukázal především na nedůsledné označování zástavy v *Digestech* při nahodilém užívání pojmů *pignus* a *hypotheca*. *Marek Novák* (PF UK, Praha) v příspěvku *Terminologie vydržení v justiniánských Digestech na podkladě interpolací* představil změny provedené v oblasti úpravy vydržení za účelem zavedení jediného způsobu vydržení pro všechny druhy vlastnictví při interpolačních pracích kompilátorů *Digest*.

Problematikou propouštění otroků na svobodu vázaného na podmínku se zabývala *JUDr. Veronika Kleňová, PhD.*, (PF TU, Trnava) v příspěvku s názvem *Evincere in libertatem*. *Mgr. Ján Šurkala* (PF UK, Bratislava) se v příspěvku *Funkcia aequitas naturalis v kontexte Justiniánských Digest* snažil zjistit, v jakých vztahových souvislostech se používal pojem *aequitas naturalis* a co bylo jeho funkcí. *JUDr. Petr Dostalík, Ph.D.*, (PF UP, Olomouc) s příspěvkem *Přeměna Fides v Culpu* upozorňoval na rozdíly mezi klasickým a justiniánským právem při výkladu pojmu *fides* a rozebíral podstatu fiduciárního převodu vlastnictví a možnosti vymáhání navrácení věci takto převedené pomocí *actio fiduciae*, která měla za následek *infamii* žalovaného, a představil názor o možném použití *condictio* k vymození věci převe-

dené fiduciárním převodem. Na tento příspěvek navázala vášnivá debata ohledně možnosti použití *condictio* pro případy fiduciárního převodu vlastnictví, kdy především profesor *Skřejpek* zastával názor, že užití *condictio* nebylo v případě fiduciárního převodu možné.

Doc. JUDr. Vojtech Vladár, Ph.D., (PF TU, Trnava) v příspěvku *Právne paralely v kodifikačných cisara Justiniána I. a pápeža Gregora IX.* poukázal na možnou podobnost mezi císařem *Justiniánem* a papežem *Řehořem IX.*, a to především v kodifikační činnosti, kdy *Řehoř IX.* byl iniciátorem sbírky *Liber Extra*, která se později stala základem pro *Corpus Iuris Canonici*. *JUDr. Bc. Radek Černoch, Ph.D.*, (PF MU, Brno) v němčině přednesl příspěvek *Perlový náhrdelník princezny Matidiae (D 35, 2, 26 pr.)*, ve kterém se zabýval institutem falcidiánské kvarty, tedy omezením odkazů k ochraně dědice. Konferenci pak svým příspěvkem *Digesta a nález pokladu* ukončila *Mgr. Veronika Štětínová* (PF UK, Praha), která se zabývala výkladem fragmentu D. 41.1.31.1, kdy se soustředila na nejednoznačnost některých ve fragmentu uvedených pojmů a jejich přesnější vysvětlení. Polemizovala například nad tím, zda lze podle uvedeného fragmentu za poklad považovat pouze věc nacházející se pod zemí, nebo které věci lze považovat za poklad.

Oproti avizovanému programu své příspěvky nepřednesli *JUDr. Pavel Salák, Ph.D.*, (PF MU, Brno) s *Mgr. Alžbětou Perejdovou* (PF MU, Brno), kteří se přihlásili s příspěvkem *Vydědění mlčky ve fragmentech titulu Dig. 29.1*, a *Lucie Mrázková* (PF MU, Brno) s příspěvkem *Vybrané aspekty způsobilosti být svědkem testamentu podle Digest*.

Tradiční setkání českých a slovenských romanistů, obohacené také o návštěvu německých kolegů, opět proběhlo v přátelském duchu a mezi účastníky došlo k navázání nejednoho nového kontaktu s vidinou budoucí spolupráce. Příspěvky z konference budou do konce roku 2016 vydány ve formě recenzovaného sborníku, který tak zprostředkuje jejich obsah i ostatním právním romanistům a zájemcům o římské právo, kteří se konference neúčastnili. V průběhu konference bylo rovněž dohodnuto místo konání příštího setkání, Plzeň. Právnická fakulta Západočeské univerzity v Plzni se tak zhostí pořadatelsví již XIX. ročníku konference právních romanistů, tentokrát na téma *Římské právo a křesťanství*.

Terezie Pilarová* – Adam Talanda**

* Mgr. et Mgr. Terezie Pilarová, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. E-mail: Terezie.Pilarova@seznam.cz.

**Mgr. Adam Talanda, Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. E-mail: adam.talanda@gmail.com.